

վորութիւնն արդեն վերացել է: Երբ եկեղեցում սկսում էին երգել «Քրիստոս հարչավ 'ի Ճեռելոց», երեխաներն սկսում էին հռոան ձոռացնել, անշուշտ նույն նպատակով, ինչ որ Մաղկազարդին. այն է՝ շար օգիներին փախցնելու համար: Երեխա թե հասակավոր, ներկած ձվերով կրովրկան էն անմ (ձուն ձվին էին խփում): Առաջ խփում էին պրտօկավ՝ սուր ծայրով, ապա կոտրված ծայրը դարձվում էր և խփողը խփում էր քունային՝ բուժ ծայրին: Երկու ծայրերից կոտրված ձուն ստանում էր տանողը: Երիտասարդները հրացաններով նշան խփի էին խաղում:

Այսպիսով, Մեծ պասի վերջին շաբաթվա սովորութիւնների մեջ մեծ տեղ էին գրավում այն միջոցառումները, որոնցով շար աչքի, կամ շարութիւն գործելու ուժ ունեցող իրերի, օրինակ՝ բողոճի դեմ պայքար էր մղվում և շարքերը հեռու էին վանվում հռոանէրավ և այլ միջոցներով: Նույնպես ամեն կերպ ձգտում էին հարութիւն առած բնության զորութիւնից իրենց համար բաժին ստանալ:

Մրորլոց: Զատկի երկուշաբթին մրորլոց էր: Գնում էին հանգստարան, ամեն տեսակ կերակուր և զինի հետները վերցրած, այս ամենը դնում էին կամ ուղղակի գերեզմանի վրա, կամ կողքին սփռոց ձգած սեղանի վրա: Գերեզմանն օրհնելուց հետո ամբողջ բերածը պիտի այդտեղ ուտվեր: Մնացորդը բաժանվում էր աղքատներին: Ամեն անցորդին համեցեք էին անում ննջեցյալների հոգեթաս:

Կանանչ գիրակի: Հաջորդ կիրակին, որ կոչվում էր Կանանչ գիրակի, Կրկնագատիկն էր: Գրեթե բոլոր գյուղերից շաբաթ օրվանից գնում էին մերձակա մի խաչ՝ ուխտատեղի, օրինակ՝ Արծվանիկից Ղրզրլղա-Կրմբաբար՝ Կարմիր վանք: Հալիձորից՝ Տաթև, Գորիսից՝ Նուրախունք եկեղեցի—Վերիշեն գյուղի տակ: Կարմիր խաչը շատ դժվար ելանելի մի քրատակ է, խոր ձորի վրա Նակեձորի բողազում՝ մուտքի մոտ, հին եկեղեցու ավերակներից վեր: Բնուներսի՝ Բընունու Սրբի Կակօփ՝ Հակոբ, Ղուռուչա, որ մի դուրմեն է, որին դիմում էին քամուց, աչքացավից և քնշուկացավից՝ ականջի ցավից, ազատվելու համար, գնում էին բոբիկ ոտով և վերադառնալիս ետ-ետ էին գալիս կամ Գորիս գյուղի մոտ գտնվող Նրհատակ և Սրբի Մրառնիխի քրատակները: Այդ խաչերում Կանանչ գիրակի օրը տեղի էին ունենում մատաղ, պարեր, ձիարշավ, մրցութիւններ, հրացանաձգութիւն՝ ձվի կամ այլ նշանի վրա, երբեմն Բանդիրբագի խաղէր՝ լարախաղացութիւն:

Կարմիր գիրակի: Նրանք, որոնք որևէ պատճառով Կանանչ գիրակի օրը խաչ չէին գնացել, շատ անգամ նաև պակասավորներն ամաչելուց չէին գնում, գնում էին հաջորդ՝ Կարմիր գիրակի օրը՝ իրենց հետ բերելով մի-մի վօրձակ կամ զույգ ձու, մի քանի մոմ, որ խաչից զուրկ չմնան: Բնության ուժի վերջնական հարութիւնից հետո կարծես ավելի զորութիւն էին ստանում բոլոր խաչները, որոնց օգնութիւնն էին դիմում:

Համբարձում: Մինչև Համբարձում քառասուն օր ոչ մի տոն չկար, բացի սովորական կիրակի օրերից: Այդ քառասունը հիշեցնում է նորածին մանկան համար մոր պահած քառասունը: Համբարձման շորքշաբթի երեկոյան իլիբիստրի կոչված խոտը կըշկրոում, այսինքն՝ արմատից վեր մեկ բաց ձեռնաչափ—մի կեղձի թիղ չափում էին և զոնավոր թել կապում: Առավոտյան գալիս էին և նորից չափում: Եթե երկարացած էր լինում, դա նշան էր, որ թել կապողի կյանքը երկար կլինի: Աղջիկները գիշերը խոտերից և ծաղիկներից: